

ΕΜΠΑΡΓΚΟ: 30.8.86

ΩΡΑ: 11:00 π.μ.

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑ.ΣΟ.Κ.

ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΣΤΗ 19Η ΣΥΝΟΔΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΑ.ΣΟ.Κ.

ΑΘΗΝΑ 30.8.1986

Σύντροφοι,

Κλείνουμε σε λίγο πέντε χρόνια διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑ.ΣΟ.Κ. Και είναι πράγματι καιρός η Κεντρική Επιτροπή να ασχοληθεί με την ιδεολογική ταυτότητα του Κινήματος, όπως αυτή διαμορφώθηκε στην πράξη, όπως εκφράστηκε από τους νόμους, τα μέτρα που πήραμε, από την καθημερινή πολιτική μας πράξη.

Τα λίγα λόγια που θα πω σήμερα αποτελούν απλά ένα ξεκίνημα προς αυτή την κατεύθυνση.

Είναι απαραίτητο να κάνουμε από την αρχή τη διάκριση ανάμεσα σε κινήσεις τακτικής μορφής και στη στρατηγική μας. Οι κινήσεις τακτικής μορφής περιλαμβάνουν αποφάσεις, μέτρα, νόμους κ.ο.κ. που προωθούμε στην πορεία μας - πορεία που χαρακτηρίζουμε ως "μετάβαση στο σοσιαλισμό". Η πορεία αυτή διαμορφώνεται από τις χρονικά διαδοχικές κινήσεις μας. Οι διαδοχικές αυτές κινήσεις έχουν δυο μορφές. Η πρώτη αποτελείται από παρεμβάσεις στο σύστημα προς την κατεύθυνση της μετάβασης στο σοσιαλισμό. Επειδή δεν υπάρχει τυφλοσούρτης, επειδή μπορεί να μην έχουμε συλλάβει σωστά την αντικειμενικά δοσμένη πραγματικότητα ή να μην έχουμε εκτιμήσει σωστά τις υποκειμενικές μας δυνατότητες, το αποτέλεσμα της παρέμβασής μας

είναι δυνατό να μας απομακρύνει από
το στρατηγικό μας στόχο αντί να μας φέρνει
πιο κοντά σ' αυτόν. Τότε απαιτούνται
διορθωτικές κινήσεις που πέρνουν τη μορφή
"ανάδρασης", "ανατροφοδότησης" ή "feed back".

Μπορούμε τώρα να προσδιορίσουμε τι ακριβώς
εννοούμε όταν μιλούμε για την ιδεολογική μας
ταυτότητα. Η διαδοχική, διαχρονική σειρά
των κινήσεών μας προσεγγίζει τον στρατηγικό μας
στόχο ή μας απομακρύνει απ' αυτόν; Στην πρώτη
περίπτωση η ιδεολογική μας ταυτότητα επικυρώνεται
ιστορικά. Στη δεύτερη περίπτωση μπορούμε
να μιλήσουμε για "αλλαγή πορείας", για
"αλλαγή της ιδεολογικής μας ταυτότητας".

Το 1977 δημοσιεύθηκε μια σειρά άρθρων μου με τίτλο "ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ". Δημοσιεύθηκε δηλαδή σε ανύποπτο χρόνο. Αναφέρεται ουσιαστικά σε μια στρατηγική προοπτική, δηλαδή στη στρατηγική που θα επέλεγε το ΠΑ.ΣΟ.Κ. αν αναλάμβανε τη διακυβέρνηση της χώρας.

Σκέφτηκα πως θα είχε ενδιαφέρον να εξετάσουμε ορισμένες πτυχές της Κυβερνητικής Πρακτικής μας με φόντο τη "Μετάβαση στο Σοσιαλισμό". Είναι φυσικό πως θα περιοριστώ σε ορισμένα μόνο σημεία. Αργότερα θα πρέπει να αναλάβουμε μια πιο συστηματική προσπάθεια.

Πρώτο:

Στον πρόλογο του τεύχους γράφεται ότι "τα πρότυπα της σοσιαλιστικής αλλαγής δεν θεωρούνται κατάλληλα για κάθε περίπτωση, για κάθε τόπο και κάθε χρόνο. Χρειάζονται προσαρμογή και εξειδίκευση ανάλογα με τη συγκεκριμένη περίπτωση. Χρειάζεται ανάλυση της κάθε φοράς αντικειμενικής πραγματικότητας και προσδιορισμός των υποκειμενικών δυνατοτήτων για τη διαμόρφωση μιας νικηφόρας τακτικής αγώνα. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. έχει διακηρύξει ότι στοχεύει τη ριζική αλλαγή της κοινωνίας μας. Με βάση τη μελέτη της σύγχρονης παγκόσμιας ιστορίας, της ιστορικοπολιτικής εξέλιξης της χώρας μας, την ανάλυση της κοινωνικο-οικονομικής δομής της σαν περιφέρειας του καπιταλισμού και τη σχέση εξάρτησής της από το μητροπολιτικό κέντρο - τις ΗΠΑ - έχει διαγράψει τη δική του πορεία.

Μια πορεία δύσκολη κι 'ανηφορική και προπαντός απαιτητική, γιατί περνάει μέσα από καινούργια μονοπάτια σκέψης και πρακτικής αγώνα".

Αλλού (σελ. 60 - 63) τονίζαμε πως "για μια χώρα στο περιθώριο του παγκόσμιου καπιταλισμού, μια χώρα που είναι οικονομικά, πολιτικά, στρατιωτικά, κοινωνικά, πολιτιστικά εξαρτημένη απ'τα μητροπολιτικά του κέντρα, το πέρασμα στο σοσιαλισμό και προϋποθέτει και συμπίπτει με την πορεία προς την εθνική απελευθέρωση, την εθνική ανεξαρτησία. Ποιά είναι αυτή η πορεία; Τι μορφή μπορεί να πάρει στην Ελλάδα";

"Θα πρέπει να είναι σαφές πως η διαδικασία ολοκλήρωσης της εθνικής ανεξαρτησίας, σε ιστορικά πλαίσια, βρίσκεται σε δυναμική αλληλεξάρτηση με τη διαδικασία ολοκλήρωσης, τόσο της λαϊκής Κυριαρχίας όσο και του κοινωνικού μετασχηματισμού".

"Ο πολιτικός φορέας του λαϊκού κινήματος δεν θα είναι σε θέση να πραγματοποιήσει τους στόχους του, αν πρώτα απ'όλα δεν καταλύσει την εξάρτηση του κράτους από ξένα κέντρα αποφάσεων, αν δεν αντιμετωπίσει άμεσα και αποφασιστικά τη διάβρωση του κράτους της περιθωριακής χώρας από ξενοκίνητους μηχανισμούς κι'αν δεν το αποδεσμεύσει απ'τους πολιτικοστρατιωτικούς συνασπισμούς, που επιβλήθηκαν στη χώρα απ'τα μητροπολιτικά κέντρα. Αυτό αποτελεί αναγκαίο, αν όχι ικανό, όρο για το ξεκίνημα της διαδικασίας που οδηγεί στη ριζική κοινωνική αλλαγή..... Η αποσύνδεση των ελληνικών υπηρεσιών πληροφοριών από τα υπερεθνικά δίκτυα, πρέπει να συντελεστεί άμεσα. Στην περίπτωση των Ενόπλων Δυνάμεων, η αποσύνδεσή τους από το "συμμαχικό δίκτυο πρέπει να προγραμματιστεί με τέτοιο τρόπο που να μη δημιουργεί αίσθημα

κινδύνου στο 'συμμαχικό' παράγοντα

Η αντιμετώπιση των ξένων βάσεων απαιτεί
κι' αυτή προσεκτική μεθόδευση. Το πρώτο βήμα
είναι η στεγανοποίησή τους από τη ζωή της χώρας
- μαζί με την παροχή της διαβεβαίωσης προς
τον "συμμαχικό" παράγοντα, πως η πολεμική
παρουσία του θα προστατευθεί μέχρι την ώρα
που θα την αποσύρει. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν
στα πλαίσια μιας διαδικασίας, που να μη μειώνει
τον "συμμαχικό" παράγοντα και να μη δημιουργεί
ιδιαίτερες ανησυχίες - πέρα από τη γνώση τους
πως η χώρα έχει πάρει οριστική απόφαση να
ακολουθήσει αδέσμευτη πολιτική".

Και τώρα μπαίνει το ερώτημα: Πόσο συνεπής
ήταν η Κυβερνητική μας πρακτική σε σχέση με
τη στρατηγική προοπτική του 1977;

1. Κατορθώσαμε να αποδεσμεύσουμε τη χώρα μας από τους πολιτικοστρατιωτικούς συνασπισμούς; (Στο σημείο αυτό θα αναφερθώ μόνο στο NATO). Είναι αληθές ότι δεν αποχωρήσαμε από το NATO: Σ' αυτή τη βάση μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπήρξαμε ασυνεπείς - τουλάχιστον για την πενταετία που είμαστε Κυβέρνηση.

Αυτή όμως η τοποθέτηση είναι απλοϊκή. Κι' αυτό γιατί πρέπει να εξετάσουμε, να λάβουμε υπ' όψη μας αν σήμερα, ύστερα από πέντε χρόνια, είμαστε πιο κοντά ή όχι στο στόχο της αποσύνδεσης. Και η απάντηση είναι σαφέστατη. Για την ακρίβεια, έχουμε κάνει τεράστια βήματα στον τομέα της εξωτερικής μας πολιτικής - καθώς και της αμυντικής πολιτικής - που μας ξεχωρίζουν απ' τη Νατοϊκή πρακτική.

Αναφέρω τα εξής:

- α. Καθιερώσαμε στα NATO - κι' αυτό για πρώτη φορά - τα δικαιώματά μας όχι μόνο να διαφωνούμε σε μια σειρά αποφάσεων του (όπως τα πυρηνικά και χημικά όπλα, την τοποθέτηση πυραύλων μέσου βεληνεκούς στον Ευρωπαϊκό χώρο, την προέκταση της ευθύνης του NATO πέρα απ' τα σύνορα της Ευρώπης κ.ο.κ.) - αλλά και να σημειώνουμε τις διαφωνίες μας τόσο στα πρακτικά όσο και στο επίσημο ανακοινωθέν.
- β. Αναλάβαμε ουσιαστική πρωτοβουλία για μια απύραυλη Βαλκανική ζώνη - πρωτοβουλία που προωθείται ενεργά, με διαφωνία μόνο της Τουρκίας. Συμμετέχουμε στην

πρωτοβουλία Ζίβκοφ και Τσαουσέσκου για την απομάκρυνση των χημικών όπλων από τη Βαλκανική περιοχή.

- γ. Διαφωνήσαμε δημόσια με τη στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ στη Λιβύη.
- δ. Συμμετέχουμε ενεργά και αποφασιστικά στην Πρωτοβουλία των Έξη - Πρωτοβουλία που έχει πια γίνει θεσμός σε παγκόσμια κλίμακα. Πρέπει να τονιστεί πως η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στους έξη που ανήκει σε συνασπισμό.
- ε. Η διάταξη των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας μας στοχεύει στην άμυνα του Ελλαδικού χώρου από την υπαρκτή και σημαντική

Τουρκική απειλή. Σαφώς δεν στρέφεται προς Βορρά όπου οι σχέσεις μας είναι πραγματικά άριστες - και ακολουθούν μια πραγματικά ανοδική πορεία.

στ. Με την εθνοκεντρική πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική μας συμβάλλουμε όλο και περισσότερο - στην ύφεση και τη συνεργασία ανάμεσα σε χώρες που ανήκουν σε διαφορετικούς συνασπισμούς.

ζ. Στηρίζουμε - στο μέτρο του δυνατού - τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, πιστοί στην αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών.

Τουρκική απειλή. Σαφώς δεν στρέφεται προς Βορρά όπου οι σχέσεις μας είναι πραγματικά άριστες - και ακολουθούν μια πραγματικά ανοδική πορεία.

στ. Με την εθνοκεντρική πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική μας συμβάλλουμε όλο και περισσότερο - στην ύφεση και τη συνεργασία ανάμεσα σε χώρες που ανήκουν σε διαφορετικούς συνασπισμούς.

ζ. Στηρίζουμε - στο μέτρο του δυνατού - τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, πιστοί στην αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών.

2. Σε μεγάλο πραγματικά βαθμό αντιμετωπίσαμε με επιτυχία το πρόβλημα της διάβρωσης του κράτους - και ιδιαίτερα των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας μας - έτσι ώστε να μην υπάρχουν πια οι υποκειμενικές και αντικειμενικές συνθήκες για ξενοκίνητη δυναμική επέμβαση στην πολιτική ζωή της χώρας μας. Ταυτόχρονα έχει ανεξαρτητοποιηθεί η ΕΥΠ από τα υπερεθνικά δίκτυα.

3. Σε ότι αφορά τις Ξένες Βάσεις στη χώρα μας - προχωρήσαμε θα έλεγα, πέρα από την προοπτική του 1977. Θεωρώ σημαντικό να προσθέσω πως η απόφασή μας για την απομάκρυνση των πυρηνικών όπλων από τη χώρα μας είναι οριστική και αμετάκλητη.

Δεύτερο:

Στο τεύχος του 1977 δεν είχα αναφερθεί συγκεκριμένα στην Τουρκική Απειλή. Όχι γιατί δεν υπήρχε και τότε - αλλά κατά κύριο λόγο γιατί δεν έλαβα υπ' όψη μου επαρκώς τις επιπτώσεις αυτής της απειλής στις σχέσεις μας με το NATO και τις ΗΠΑ. Για την Κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. αυτό το θέμα πήρε αμέσως την πρώτη θέση στις προτεραιότητές μας. Η εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδας ήταν, είναι και θα είναι το πρώτο θέμα για τον ελληνισμό.

1. Η επάνοδος της Ελλάδας στο στρατιωτικό σκέλος του NATO στα πλαίσια του σχεδίου Rogers δημιούργησε νέα και δύσκολα προβλήματα για τη χώρα μας. Γιατί ο Rogers, οι ΗΠΑ και το NATO επιμένουν πως - στα πλαίσια της συμφωνίας -

τα ανατολικά όρια της επιχειρησιακής ευθύνης της πολεμικής μας αεροπορίας θα καθοριστούν μετά την ίδρυση του Νατοϊκού στρατηγείου στη Λάρισα από την Ελλάδα, την Τουρκία και το NATO. Αλλά έπρεπε να είναι σαφές σε όλους, πως καμιά Κυρίαρχη χώρα δεν θα μπορούσε να απεμπολήσει το δικαίωμά της αυτή να είναι υπεύθυνη για την άμυνα του χώρου της. Εάν συμμορφωθούμε προς τις επιθυμίες των συμμάχων θα πρέπει να παραδώσουμε την άμυνα των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου στην Τουρκία. .

2. Στα πλαίσια του NATO έχουν γεννηθεί και άλλα σημαντικά θέματα όπως αυτό της Λήμνου. Αυτό που έχει άμεση σημασία για μας, είναι πως οι Νατοϊκές ασκήσεις στο Αιγαίο διαμορφώνονται έτσι ώστε να ικανοποιούνται

όλες οι Τουρκικές διεκδικήσεις. Και αυτός βέβαια είναι και ο λόγος που δεν συμμετέχουμε στις Νατοϊκές ασκήσεις, τόσο στο Αιγαίο όσο και πέρα απ' το Αιγαίο.

3. Είναι σαφές - αλλά δεν επιθυμώ να αναπτύξω το θέμα εκτενέστερα - ότι για κάθε απόφαση που αφορά την άμυνα της χώρας πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη η δυναμική του τριγώνου Αθήνα - Άγκυρα - Washington. Έτσι - το παιχνίδι γίνεται πιο περίπλοκο και κάθε κίνηση στη σκακιέρα μπορεί να έχει σημαντικές και επικίνδυνες παρενέργειες.

Τρίτο:

Η ανεξαρτησία της χώρας μας δεν εξαρτάται μόνο από τον έλεγχο της κρατικής μηχανής και την απομόνωση του ξένου παράγοντα - έτσι ώστε να μην έχει λόγο πάνω στην εσωτερική πολιτική πορεία της χώρας μας.

Στις σελ. 67 και 68 του τεύχους γράφεται ότι "η πορεία προς την οικονομική αυτοδυναμία της περιθωριακής χώρας, δηλαδή την ανάπτυξη και εδραίωση μιας ενδογενούς δυναμικής και την προώθηση της ισομερούς ανάπτυξης των στρατηγικών τομέων της οικονομίας, πορεία που τελικά οδηγεί στην κατάκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας στο οικονομικό μέτωπο, ταυτίζεται με την επίτευξη της κοινωνικής απελευθέρωσης,

του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού. Αυτός ο στόχος προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την κατανομή εκείνων των επενδύσεων κατά τομέα και κατά περιφέρεια, που προσδιορίζονται για την ανάπτυξη του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού της χώρας.....

Το επίπεδο των επενδύσεων στο σύνολό του, χρόνο με χρόνο, εξαρτάται από την στρατηγική εθνική επιλογή του επιπέδου της εθνικής αποταμίευσης. Αυτές οι επιλογές, πρέπει να τονίσουμε, είναι επιλογές σε εθνικό επίπεδο. Σ' αυτό το ίδιο επίπεδο γίνεται και η επιλογή της ποσοτικής σχέσης ανάμεσα στη συνολική κοινωνική κατανάλωση (εθνική άμυνα, διοίκηση, υγειονομική περίθαλψη, στέγη - πολεοδομία, πολιτιστικά αγαθά).

Και τη συνολική ατομική κατανάλωση. Πέρα απ' την εθνική άμυνα και τη διοίκηση, στην πορεία προς μια σοσιαλιστική κοινωνία είναι πρωταρχικός στόχος η διεύρυνση της κοινωνικής κατανάλωσης.

Πρέπει να αποφύγουμε μια παρεξήγηση. Το γεγονός πως αυτές οι μεγάλες επιλογές γίνονται σε εθνικό επίπεδο δεν σημαίνει πως τα προβλήματα λύνονται με κρατικοποίηση. Αντίθετα, το ΠΑΣΟΚ πιστεύει στην κοινωνικοποίηση, την αποκέντρωση και την αυτοδιαχείριση".

Για το ΠΑΣΟΚ αυτές οι απλές κατευθυντήριες αρχές ακολουθήθηκαν απ' την Κυβέρνησή του - άλλοτε γοργά, άλλοτε με μεγάλες καθυστερήσεις.

1. Για μένα το πιο σημαντικό σημείο είναι η επισήμανση πως η εθνική ανεξαρτησία δεν κατακτάται παρά μόνο στα πλαίσια μιας ενδογενούς δυναμικής, της αυτοδύναμης ανάπτυξης της οικονομίας μιας χώρας. Αναμφισβήτητα η κρατική - στρατιωτική κατοχή μιας χώρας - που τη μεταβάλλει σε αποικία - αποτελεί την πιο ωμή μορφή εξάρτησης μιας χώρας. Όμως, η μετα-αποικιακή μορφή εξάρτησης, που ισχύει για ένα μεγάλο τμήμα του τρίτου κόσμου (Αφρική, Λατινική Αμερική κ.ο.κ.) και που δίνει στα μικροπολιτικά κέντρα τη δυνατότητα πολύπλευρης εκμετάλλευσης των νεο-αποικιών τους, είναι πραγματικά η πιο ύπουλη και πιο μόνιμη μορφή εξάρτησης.

Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός πως η εξαρτημένες οικονομίες εντάσσονται στον διεθνή καταμερισμό της παραγωγής με τρόπο που διαιωνίζει την φτώχεια και την εκμετάλλευσή τους, από τα κέντρα του παγκόσμιου καπιταλισμού. Η αποχώρηση από το σύστημα - όπως έχει κάνει η Αλβανία - δεν λύνει το πρόβλημα. Συνδιάζει όμως την εθνική ανεξαρτησία με ένα αναγκαστικά περιορισμένο βιοτικό επίπεδο.

Ακόμη και οι οικονομικές συμμαχίες των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού, όπως η KOMEKON δεν κατορθώνουν να στεγανοποιήσουν πλήρως τον χώρο τους από το παγκόσμιο σύστημα που παραμένει καπιταλιστικό - σύστημα δηλαδή που είναι κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά και στρατιωτικά επεκτατικό σε παγκόσμια

κλίμακα, μα που κατορθώνει (ακόμα) να κρατάει
την πρωτοπορία στον τομέα της σύγχρονης
τεχνολογίας,

Γι' αυτό ο στόχος μας στην Ελλάδα, που κατέχει
περίπου τη μέση θέση στην κλίμακα της
ανάπτυξης - και που έχει τις δυνατότητες,
με έντονη προσπάθεια, να αποκτήσει την
δυναμική της αυτοδύναμης ανάπτυξης - οφείλει
να είναι η ριζική διαρθρωτική αλλαγή τόσο
στον τομέα της σύγχρονης βιομηχανίας, όσο
και σ' αυτόν της γεωργίας - κι ακόμη στον
τομέα των υπηρεσιών. Αυτή πραγματικά είναι
η μεγάλη, μακροχρόνια και απειλητική
πρόκληση για την οικονομία μας.

Η απάντηση στην πρόκληση περνάει μέσα από τον εκσυγχρονισμό των δομών της οικονομίας μας, την απορρόφηση της νέας τεχνολογίας (μικρο - ηλεκτρονική, πληροφορική, βιοτεχνολογία), την αύξηση το γρηγορότερό δυνατό της ανταγωνιστικότητάς μας στις ξένες και ντόπιες αγορές, δηλαδή την αποφασιστική αύξηση της παραγωγικότητάς μας στο χωράφι και στο εργοστάσιο, στο γραφείο και στις μεταφορές. Ο χρόνος που μας απομένει είναι λίγος - γι' αυτό και χρειάζεται μια πανεθνική γιγάντια προσπάθεια - χρειάζεται εδώ και τώρα.

2. Στο τεύχος του 1977 πραγματικά η έμφαση είναι αλλού. Είναι κατά κύριο λόγο στους θεσμούς και στην κοινωνική κατανάλωση. Κι' αυτό δεν είναι παράξενο. Γιατί η οικονομία που παραλάβαμε το 1981 στηριζόταν

σε μια απαράδεκτη ανισοκατανομή του εισοδήματος
της χώρας μας - γιατί κανένα μακρόπνοο
αναπτυξιακό πρόγραμμα δεν μπορούσε να προκόψει
στηριζόμενο στην κατάφωρη εκμετάλλευση
του αγρότη, του εργάτη, του υπάλληλου, του
βιοτέχνη, του συνταξιούχου, της γυναίκας
και του επιστήμονα. Έπρεπε σαν σοσιαλιστικό
κίνημα να αντιμετωπίσουμε άμεσα και αποφασιστικά
τη συσσωρευμένη κοινωνική αδικία δεκαετιών.
Γι' αυτό δεν απαρνιόμαστε την πολιτική που
εφαρμόσαμε την πρώτη τετραετία.

Τα μέτρα λιτότητας με τα οποία ξεκινούσαμε
τη δεύτερη τετραετία - συνδέουν οπωσδήποτε
τις θεσμικές αλλαγές, με την αναδιάρθρωση
και εκσυγχρονισμό της οικονομίας μας, με
μια μεγάλη προσπάθεια για την πιο γρήγορη

και στέρηση μορφή οικονομικής ανάπτυξης.

Όμως, θα ήταν λιγότερο σκληρά, λιγότερο αισθητά εάν το διεθνές περιβάλλον ήταν πιο ευνοϊκό. (Η πτώση της τιμής του πετρελαίου καθώς και της ισοτιμίας του δολλαρίου είναι σχετικά πρόσφατες ευνοϊκές εξελίξεις).

Βασικά η στασιμότητα της παγκόσμιας οικονομίας - με τις γνωστές εξαιρέσεις της Ιαπωνίας, της Νοτιο-Ανατολικής Ασίας - κ.ο.κ. - ήταν μια νέα μεταπολεμική εμπειρία που επηρέασε αποφασιστικά τους άδηλους πόρους μας, τα μεταναστευτικά εμβάσματα, την εμπορική μας ναυτιλία, το τουριστικό συνάλλαγμα. Γιατί το εμπορικό μας ισοζύγιο

ήταν πάντοτε το μεγάλο μας διαρθρωτικό πρόβλημα - ή μάλλον η συνολική έκφραση της αδύναμης και εξαρτώμενης βιομηχανικής και αγροτικής μας ανάπτυξης που αποτελεί τη μεγάλη ευθύνη της Δεξιάς - γιατί κυβέρνησε τον τόπο για πολλές δεκαετίες.

3. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθούμε στην ΕΟΚ. η θέση μας το 1977 συνοψίζεται στην πρόταση να διαμορφωθεί ένα πλαίσιο ειδικής συμφωνίας.

Ήταν σαφώς αρνητική σε ότι αφορούσε την ένταξη της χώρας μας.

Όταν αναλάβαμε την διακυβέρνηση της χώρας μας, η Ελλάδα ήταν ήδη μέλος της ΕΟΚ. Υποστηρίξαμε τότε - και το έχουμε επαναλάβει σε πολλές ευκαιρίες - ότι "μπήκαμε ξυπόλυτοι στ' αγκάθια" κι αυτή είναι μια αλήθεια που την αποδέχονται και οι σημερινοί μας εταίροι. Πράγματι, δεν επιχειρήσαμε να προωθήσουμε ένα Δημοψήφισμα - που άλλωστε, τότε, ήταν προνόμιο του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Όμως θα πρέπει να τονίσω, πως η αποχώρηση από την Ε.Ο.Κ. είναι τελείως διαφορετική υπόθεση από την αποφυγή της ένταξης. Το κόστος αναμφισβήτητα θα ήταν πολύ μεγάλο. Γι' αυτό διαμορφώσαμε μια στρατηγική που θα βελτίωνε τους όρους ένταξης στα πλαίσια μιας προσπάθειας που κράτησε σχεδόν μια πενταετία. Νομίζω ειλικρινά πως κάναμε το καλύτερο δυνατό. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχουμε τις ανησυχίες μας. Τις έχουμε και πάντα επαγρυπνούμε.

Το κύριο όπλο που χάνουμε με την ένταξή μας στην Ε.Ο.Κ. είναι η παρέμβαση στις εισαγωγές και η επιδότηση των εξαγωγών μας. Βέβαια τόσο η παρέμβαση στις εισαγωγές όσο και η επιδότηση των εξαγωγών αποτελούν μέτρα που

προδίδουν την έλλειψη ανταγωνιστικότητας των προϊόντων μας. Κάτι που θα ισχύει και εκτός E.O.K. Έτσι με την ένταξή μας στην E.O.K. στενεύουν τα χρονικά μας περιθώρια για την έναρξη μιας αυτοδύναμης οικονομικής μας ανάπτυξης . Όλες οι μέχρι τώρα κινήσεις μας στην E.O.K. αποβλέπουν, μερικά τουλάχιστον, να διευρύνουν τα χρονικά μας περιθώρια.

4. Θα ήθελα τώρα να αναφερθώ στους βασικούς θεσμούς που πρέπει να διαμορφωθούν στη μετάβαση προς τον σοσιαλισμό.

Ο πιο σημαντικός και κρίσιμος θεσμός είναι ο Δημοκρατικός Προγραμματισμός της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Αυτό περιλαμβάνει όλες τις μορφές συμμετοχής του πολίτη στις αποφάσεις που τον αφορούν. Ταυτίζεται σχεδόν με την πορεία της αποσυγκέντρωσης και αποκέντρωσης του συνόλου του Δημόσιου Τομέα. Δεν χρειάζεται σ' αυτό το σημείο να επεκτείνω τα σχόλιά μου. Γιατί πραγματικά σ' αυτόν τον τομέα έχουμε προχωρήσει σε θεαματικές αλλαγές.

Ο δεύτερος θεσμός που έχει κρίσιμη σημασία για την πορεία μας προς τον σοσιαλισμό είναι η κοινωνικοποίηση του Δημόσιου Τομέα. Είναι ενδιαφέρον πως το 1977 η κοινωνικοποίηση ήταν όρος που αναφερόταν κατά κύριο λόγο στον ιδιωτικό τομέα - αφορούσε δηλαδή τους στρατηγικούς τομείς της οικονομίας.

Αναμφισβήτητα, η πορεία προς τον σοσιαλισμό περιλαμβάνει και αυτό το στοιχείο. Αλλά η σημασία του Δημόσιου Τομέα είναι ακόμη πιο μεγάλη.

Είναι πράγματι λυπηρό πως αργήσαμε τόσο πολύ να προχωρήσουμε στην κοινωνικοποίηση του Δημόσιου Τομέα.

Είναι σαφές πως αυτός ο στόχος πρέπει να κατακτηθεί πλήρως στα χρονικά πλαίσια της δεύτερης τετραετίας. Αλλά τα σημερινά νομικά πλαίσια που καθορίζουν την μορφή της κοινωνικοποίησης πρέπει να επανεξεταστούν και σύντομα. Πρέπει να διευκρινιστεί οριστικά ο ρόλος του εποπτεύοντος υπουργού, ο ρόλος του Διοικητικού Συμβουλίου, του προέδρου και του Γενικού Διευθυντή και

βέβαια της Συνέλευσης. Η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου δεν είναι σήμερα τόσο αντιπροσωπευτική των κοινωνικών φορέων όσο θα έπρεπε.

Ο τομέας των προβληματικών δεν πρέπει να συγχέεται με την κοινωνικοποίηση. Οι βιώσιμες εάν μετέχουν σε στρατηγικό τομέα της οικονομίας βεβαίως θα κοινωνικοποιηθούν. Όσες όμως δεν πέφτουν σ' αυτή την κατηγορία θα επανέλθουν στον ιδιωτικό τομέα - όχι όμως στους παλαιούς ιδιοκτήτες - γιατί αυτό θα αποτελούσε απαράδεκτο δώρο προς τους υπεύθυνους της αποτυχίας της επιχείρησης.

Υπάρχουν βέβαια και άλλοι θεσμοί που ανήκουν στον κοινωνικό τομέα: Οι δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις, οι εταιρείες λαϊκής βάσης ασφαλώς ανήκουν σ' αυτό τον τομέα.

Μένει βέβαια το τεράστιο θέμα των Συνεταιρισμών ιδιαίτερα βέβαια των αγροτικών συνεταιρισμών. Πρέπει να το πούμε ευθαρσώς. Δεν είμαστε ικανοποιημένοι από την πορεία τους. Πιστεύω ότι δεν υπήρχαν πραγματικά οι υποκειμενικές προϋποθέσεις. Λείπει σ' αυτόν τον τομέα - και όχι δυστυχώς μόνο σ' αυτόν - αυτό που λέγεται Management - διοίκηση δηλαδή με τεχνοκρατικά φόντα. Γι' αυτό στη δεύτερη τετραετία πρέπει να προχωρήσουμε με γρήγορα και αποφασιστικά βήματα.

Πιστεύω πως κράτησα το λόγο μου σε σας.
Να συγκρίνω την Κυβερνητική μας πρακτική
- με την στρατηγική προοπτική του 1977 -
όταν είμαστε ανερχόμενη πολιτική δύναμη,
χωρίς όμως να διαχειροζόμαστε τα κοινά.

Είναι πεποίθησή μου πως η πορεία που ακολουθήσαμε
ως Κυβέρνηση ανταποκρίνεται στους στρατηγικούς
στόχους που είχαμε θέσει για το Κίνημα ως
αντιπολίτευση. Στο ερώτημα "που το πάει το ΠΑ.ΣΟ.Κ."
η απάντηση για μένα είναι σαφής: "Το πάει ακριβώς
όπου μας έταξε το όραμα μιας Ελλάδας που ν' ανήκει
στους έλληνες. Έχουμε κάθε δικαίωμα να είμαστε
περήφανοι για το έργο μας - μα και για τη συνέπειά μας.

Μια τελευταία λέξη. Είναι κρίσιμο να μην ξεχάσουμε τις αποφάσεις της Κεντρικής Επιτροπής στη Χαλκίδα. Η έμφαση εκεί ήταν στον υποκειμενικό παράγοντα. Κάθε στέλεχος, κάθε μέλος του ΠΑ.ΣΟ.Κ. πρέπει να αγωνίζεται για τη μετουσίωση του οράματος σε χειροπιαστή πράξη. Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί το Κίνημα ως προσωπικό του ανεγκυστήρα. Κανείς δεν μπορεί να αυτονομείται. Όποιος διαφωνεί έχει εδώ και τώρα τη δυνατότητα να αποχωρήσει. Ο δρόμος μπροστά μας είναι δύσκολος, ανηφορικός - και υπάρχουν πολλές παγίδες που μας αναμένουν στη στροφή. Όποιος δεν είναι έτοιμος να επωμισθεί τις βαριές ευθύνες που έχουμε συλλογικά απέναντι στον τόπο μας και το λαό μας - ας κατέβει τώρα από το τραίνο.

Σύντροφοι,

Πιστεύω πως θα συνεχίσουμε με συνέπεια και αποφασιστικότητα τον αγώνα που επωμιστήκαμε για να εδραιώσουμε την εθνική ανεξαρτησία, τη λαϊκή κυριαρχία και τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό.